

Blog No: 21
24.08.2020

Söyledik.com (21 Ağustos 2020)

Deniz Berktaş - Kiev

Belarusta gerçekleştirilen 9 Ağustos 2020 seçimlerinde resmi sonuçların mevcut Cumhurbaşkanı Aleksandır Lukaşenkonun kazandığına işaret etmesine karşılık, muhalif grupların başlattıkları gösteriler, devam ediyor. Batılı ülkeler, muhalif gruplara giderek daha açıktan destek vermeye başladı ve mesele, açık şekilde bir Rusya-Batı çatışmasına dönüşüyor. Öte yandan gelişmeler, Batılı ülkelerin açık destek verdikleri ve çeşitli Doğu Avrupa ülkelerinde benzerlerini gördüğümüz olayları andırıyor (Ukraynadaki 2004 ve 2014 ihtilalleri, Gürcistandaki 2003 Gül Devrimi gibi). Belarusun farkını bu yazıda kısaca değerlendirmeye çalışacağız.

Belarustaki siyasi gelişmelerin arka planını şu makalede özetledik:
<http://soyledik.com/tr/makale/8098/belarus-doguyla-batinin-yeni-catisma-alani--deniz-berktay.html>

9 Ağustostaki cumhurbaşkanlığı seçimlerinden önce muhalif liderleri ya çeşitli suçlamalarla tutuklanmış ya da ülkeden ayrılmak zorunda kalmıştı. Ancak bu öngörülme bir gelişmeye yol açmış ve tutuklanan liderlerden Sergey Tihanovskinin eşi Svetlana Tihanovskaya, siyasi deneyimi olmadığı ve geçmişte bir Batılı sivil toplum kuruluşunda çalışmış, halihazırda ise ev hanımı olduğu halde, eşinin yerine seçimlerde aday olduğunu açıklamıştı. Seçimlere katılmayan diğer iki muhalif liderin seçim ofisleri de Tihanovskayayı destekleyince, Tihanovskaya, muhalefetin en güçlü adayı haline geldi.

Seçimden sonra tek önceliğinin siyasi baskılara son vermek ve davaların yeniden incelenmesini sağlamak olduğunu söyledi ve bunun ardından evine çekilerek iktidarı deneyimli, işinin ehli birine devredeceğini açıkladı. Bunun dışındaki iç ve dış politika konulara, ekonomik konulara girmede. Böylelikle, hem iktidarın deneyimsizlik ithamından kendisini korumuş oldu (halktan biri olduğunu zaten kendisi söylüyordu ve seçimden sonra da, görevi başkasına devredeceğini söylüyordu) hem de bu konulara girmeyince Lukaşenkoya muhalif olan fakat farklı siyasi çizgileri savunan seçmenler ona yöneldi. Batı medyası da, seçimlerden önce Tsihanovsksayayı ön plana çıkarmaya başladı. Tshanovskaya, seçimlerden önce, geleceğin lideri olarak ön plana çıkartıldı.

Lukaşenko, Yüzde 3 Alacak

Belarusta 1994'te düzenlenen ilk cumhurbaşkanlığı seçimleriyle iktidara gelen ve sonradan giderek otoriter bir yönetim kuran Lukaşenko, Belarusta sosyal adalet ve refahı sağladığı için, eski yıllarda, toplumun genelinin desteğine sahipti. Fakat bu durum, Belarus ekonomisinin krizler yaşadığı son yıllarda değişmeye başladı ve Lukaşenko, toplum desteğini önemli ölçüde kaybetti. Özellikle genç kesimler, Batılı ülkelere seyahat eden ve buralarla iletişim halinde bulunanlar, değişim istemeye başladılar (fakat, çeşitli sokak röportajlarından da gördüğümüz üzere, değişim isteyenlerin önemli kısmı, eskinin yerine neyi koymak istediklerini, değişimden neyi kastettiklerini, bilmiyorlar. Pek çok ülkede görmeye alışık olduğumuz statüko gitsin, değişim gelsin söylemi, burada da nüfusun önemli kısmını etkisi altına aldı. Lukaşenko devrilirse, kısa sürede her bakımdan modern bir Batı Avrupa ülkesi olunacağına inananlar var).

Önceki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde muhalefet liderleri, Lukaşenkonun geniş kamuoyu desteğine sahip olduğunu inkar etmezler, sadece, Lukaşenkonun kendisine verilen oy oranını normalden yüksek gösterdiğini iddia ederlerdi. Bu seçimlerdeyse muhalefet, seçimden önce, Lukaşenkonun seçimlerde yüzde 3 oy alacağını iddia etmeye başladı. Bunun dayanağı, bir internet sitesindeki ankete katılanların sadece yüzde 3'ünün Lukaşenkoya oy vereceğini belirtmesiydi. Oysa ki, Belarusta herkes internet kullanmadığı gibi herkesin o siteyi ziyaret etmesi de söz konusu olamazdı. Fakat muhalif gruplar, bunu gerçek seçim sonucu olarak kabul ettiler ve seçimlere bu zihniyetle girdiler. Seçimlerin hemen ardından da gösteriler başladı.

Bundan önceki seçimlerde, özellikle 2010 seçimlerinde yine büyük protesto gösterileri yapılmış ve polis, 600den fazla göstericiyi gözaltına almıştı. Bu seferki gösterilerin ise, hem nitelik hem de boyut olarak öncekinden farklı olacağı, kısa sürede belli oldu. Lukaşenko da bu seçimlerin gergin geçeceğini bildiği için seçimlerden kısa bir süre önce gerekirse orduyu sokağa indireceğini söylemişti. Nitekim, seçim sonrasındaki gösterilere müdahalede polisin yanı sıra, özel güvenlik kuvveti olan OMON birlikleri ve silahlı kuvvetler de devreye girdi. Bu zamana kadar 7 bine yakın kişi gözaltına alındı. Öbür taraftan önceki seçim sonrası gösterileri bir gece sürerken bu sefer, on gündür olaylar devam ediyor. Muhalif gruplar, kendilerini seçimlerin mutlak galibi olarak gördükleri için, daha sert mücadele ediyorlar.

Batının tavrı

Muhalefetin başlıca adayı olan Tihanovskaya, seçimin ardından yaptığı açıklamada seçim sonuçlarını tanımadığını açıklamış ve mücadele edeceğini söylemişti. Fakat iki gün sonra Tihanovskaya, ülkeyi terk etmeye ikna edildi ve video kaydı yoluyla yaptığı açıklamada, Tanrı, hiçkimseyi, benim karşılaştığım türden bir ikileme karşı karşıya bırakmasın diyerek Litvanyaya gitti. Bundan sonra, çocuklarıyla ilgileneneğini söylüyordu ve muhalefeti, evlerine dönmeye, polise karşı gelmemeye çağırıyordu. Ne var ki, Tihanovskayayı kabul eden Litvanya Dışişleri Bakanı Linas Linkevicius, Tihanovskayanın yeni bir açıklamayı önümüzdeki günlerde yapacağını söyledi (Belarus muhalefet adayının adına konuşmuş oldu). Sonuçta Tihanovskaya, birkaç gün sonra yaptığı açıklamada, önceki açıklamasından çok farklı olarak Lukaşenkoya karşı direniş komitesi kurma çağrısında bulundu.

Seçimlerden kısa bir süre sonra, Litvanya, Letonya, Estonya ve Polonya açıklama yaparak, Belarusta oyların yeniden sayılması çağrısında bulundular. Ardından da, daha radikal bir tutum takınarak seçimlerin yenilenmesini istediler. Bu dört ülke, Doğu Avrupada en ABD yanlısı ve Rusya karşıtı yönetimlerin olduğu ülkelerdir. Bunun dışında, Polonya ve Litvanya, bir zamanlar Belarus ve Ukrayna topraklarını yönetmişti (14. yüzyıldan itibaren birkaç yüz yıl boyunca). Batı Ukrayna ve Batı Belarus (bugünkü Belarusun Brest ve Grodno illeri) toprakları da, 1939 yılına kadar, Polonyanın elindeydi. O nedenle, bu iki ülke, Sovyetler Birliğinin dağılmasından bu yana, Belarus ve Ukraynadaki Batı yanlısı gruplara ve bu ülkelerdeki ihtilallere, etkin destek vermiştir. Polonya milliyetçilerinin ve Polonya yönetici zümresinin önemli bir kısmı, bağımsız Ukrayna olmadan, bağımsız Polonya olamaz, der, ki bu sözü, Ukrayna, Rusyadan kopartılıp bir tampon bölge haline getirilmeden Polonya, kendisini Rusyaya karşı güvende hissedemez şeklinde tercüme etmek gerekir (Polonya milliyetçilerinin ve yönetici kadrosunun bir kısmıysa Ukrayna ile çatışma halindedir fakat bu, ayrı bir konu). Polonyanın Belarusa yönelik yaklaşımı da, benzer yöndedir. Polonya, Rusyayla arasına, Baltık Denizinden Karadenize kadar, Rusya karşıtı yönetimlerden oluşan bir güvenlik koridoru çekmek istemektedir, ki bu zincirin en zayıf halkası, Rusyayla iyi ilişkileri olan Belarustur. Belarusta da Rusya karşıtı bir yönetim iktidara gelirse Polonyanın tarihten beri vid moja do moja (denizden denize) olarak adlandırılan bu Baltık-Karadeniz zinciri tamamlanmış ve Rusya, kendisine düşman yönetimlerin olduğu devletler tarafından Batıdan tamamen tecrit edilmiş olacaktır. Bu çerçevede, Litvanya ve Polonyanın Belarusa yönelik tavırlarını ve Belarus muhalefet liderini aktif tavrı almaya sevketmelerini, hem kendi bölgesel politikalarının (Rusyadan tecrit olma ve tarihte egemen oldukları Belarusu denetleme) bir parçası hem de Batılı ülkelerin adına uygulanan bir politika olarak görebiliriz. Nitekim, protestoların biraz yoğunlaşmasının ardından, Avrupa Birliğinin Belarus yönetimine yönelik ses tonunun giderek sertleştiğini görmekteyiz. Son olarak 19 Ağustos günü Almanya Başbakanı Angela Merkel, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin Belarustaki seçimlerin sonuçlarını tanımadıklarını açıkladı.

Belarusun Rusya açısından önemi

Belarusa Rusya açısından baktığımızdaysa şöyle bir tabloyla karşılaşırız: Rusyanın batı sınırına baktığımızda, kuzeybatıdaki Finlandiyayı saymazsak, komşularının hemen hepsiyle sorunlu olduğunu görürüz. Estonya, Letonya ve Litvanya, 1940a kadar bağımsız ülkeler iken bu tarihte Sovyetler Birliği tarafından ilhak edilip sovyet cumhuriyetleri haline getirilmişlerdi. Sovyetler Birliği dağılır dağılmaz da, bu üç ülke, eski Sovyet coğrafyasındaki hiçbir entegrasyon projesine dahil olmadan, deyim yerindeyse, arkalarına bile bakmadan, Batıya entegre olma yoluna gittiler, AB ve NATO üyesi olarak ülke güvenliğini de NATOya emanet ettiler. Polonyanın zaten tarihten bu yana Rusyayla ilişkileri sorunluymuştu ve Polonya yönetimi de, güvenliğine baş tehdit olarak Rusyayı gördüğünden, NATO üyesi oldu. Ukrayna, 2014 yılındaki Batı yanlısı ihtilalden ve Rusyanın Kırım Yarımadasını ele geçirip Doğu Ukraynadaki Donbasa müdahale etmesinden beridir Rusyayla fiilen savaş halinde bulunuyor. Ukraynanın güneybatısında, eski Sovyet cumhuriyetlerinden Moldovada yönetimin bir kısmı Rusya yanlısı olsa da, Moldovanın Rusyayla sınırı bulunmuyor. Bu şartlar altında, Rusyanın batıda ilişkilerinin iyi olduğu bir tek Belarusun kaldığını görürüz.

Buna ek olarak, Belarus halkı, Ruslar gibi, Slav kökenli (Ruslar, Ukraynalılar ve Beyaz Ruslar, Doğu Slavları grubuna mensup). Rusyada 1860lı yıllardan beridir resmi düzeyde Slav birliği söylemi var. Fakat şu anda Slav ülkeleriyle ilişkilerine baktığımızda, çoğunluğu Ortodoks mezhebine mensup olmayan Slav halklarıyla ve ülkeleriyle (Polonyalılar, Çekler, Slovaklar, Slovenler, Hırvatlar) ilişkilerinin kötü olduğunu, Ortodoks Slav halklarının ise bazılarının NATO üyesi (Bulgaristan, Karadağ ve son olarak Kuzey Makedonya) olduklarını veya Ukrayna gibi, Rusyayla fiilen savaş halinde olduklarını görürüz. Bu çerçevede, Rusyadaki Slav birliği söylemini destekleyecek, iki ülke kalıyor geriye: Nereye yöneleceği belirsiz olan Sırbistan ve Aleksandır Lukaşenkonun idaresindeki Belarus.

Belarus yönetiminin Rusya yönetimiyle ilişkilerine baktığımızda, hiç de pürüzsüz olmadığını fakat mevcut şartlarda iki ülkenin birbiriyle iyi ilişkiden başka seçeneklerinin bulunmadığını görürüz.

Belarus, 1997'de Rusyayla Birlik Devleti anlaşması imzaladı. Ancak, 1999da Rusyada Vladimir Putin gibi nisbeten genç ve enerjik siyaset sahnesine girip yükselmesi, Lukaşenkonun bu projeden biraz uzaklaşmasına neden oldu. Sonuçta, önceden planlanan ortak para birimi projesi gerçekleşmedi ve Lukaşenko, Rus işadamlarını Belarustan bir ölçüde uzak tutmayı başardı. Diğer taraftan Belarus; Rusya, Kazakistan, Kırgızistan ve Ermenistanın dahil olduğu Avrasya Birliği üyelerinden. Savunma alanında da, yine bu ülkeler ve Tacikistanla birlikte, Kollektif Güvenlik ve Savunma Antlaşması Örgütüne mensup. Ama diğer taraftan, Lukaşenko, ülkesinde Rus üslerinin kurulmasına, izin vermedi.

Dış politikaya baktığımızda da, Belarus yönetimi, genellikle Rusyayı dış politikada desteklemiş olsa da 2008'deki Rus-Gürcü Savaşında ve 2014 ve sonrasındaki Ukrayna Krizinde, tarafsız bir tutum takındı ve böylelikle, Batılı ülkelerin takdirini kazandı. Bu da, Batılı ülkelerin Belarus yönetimine (muhalafete yönelik baskılardan ötürü uygulamakta oldukları) yaptırımları kaldırmasına veya askıya almasına yol açmıştı.

Ekonomi ve enerji alanında Belarus, büyük ölçüde, Rusyaya bağımlı. Belarus ekonomisinde petrol endüstrisi, büyük yer tutuyor ve Belarus, Rusyadan ucuza ithal ettiği petrolü işleyerek başka ülkelere satıyor. Son zamanlarda Rusyayla bu konuda yaşanan anlaşmazlıklar sonucunda Belarus yönetimi, ABD ile anlaşmaya varmış ve ABD, Belarusa petrol ihraç etmeye başlamıştı. Fakat ABD petrolünün maliyet ve miktar bakımından Rus petrolünün yerini ne kadar alabileceği, tartışma götürür bir konudur.

Dolayısıyla, iki ülkenin birbiriyle bu zamana kadarki ilişkilerine baktığımızda, genellikle yakın olduklarını fakat Lukaşenkonun, mevcut şartlar dahilinde Rusyayla Batı arasında manevralar yaptığını görüyoruz. Son olaylarsa Lukaşenko yönetiminin iki taraf arasında manevra yapma ve Rusyadan kendisini uzak tutma imkanlarını büyük ölçüde ortadan kaldırdı. Putin ve Lukaşenko, geçen haftasonu, iki kez telefon görüşmesi gerçekleştirdi ve Putin, olayların Birlik Devletine zarar vermeyecek şekilde çözülmesini umduğunu söyledi. Lukaşenko da, Belarusta muhalafetin giriştiği protestoları Batının komplosu olarak değerlendirdiği için, Batıdan Belarusa bir müdahale olması halinde, Rus Ordusunun, Belarusun ilk çağrısıyla Belarus topraklarına gireceğini söyledi. Lukaşenko, böylelikle, Rus faktörünü iki şekilde kullanmaya çalışıyor: Bir taraftan, ülke içindeki muhaliflere ve onları açıktan destekleyen Batıya, kendisinin yalnız olmadığını gösteriyor ama diğer taraftan da, Belarus kamuoyuna, eğer karışıklıklar büyürse, Rusya müdahale eder diyerek 2014'te Ukraynada meydana gelen olayları ve Rusyanın müdahalesini örnek gösteriyor. Böylelikle, Rusyayı öcü, kendisini ehven ve bağımsız lider olarak göstermiş oluyor.

Lukaşenkonun Rusyayla zaman zaman yaşadığı çatışmalara baktığımızda (bunların en önemli olanı, Wagner savaşçıları idi), Rusyanın onu neden desteklemeye devam ettiği sorusu sorulabilir. Zira, bazı Rus uzmanlar da, Lukaşenkonun bu krizi atlattıktan sonra yine bazı konularda Batıyla yakınlaşmaya çalışacağını söylüyor. Bu sorunun, başlıca iki yanıtı var: **1-** Lukaşenko, Belarus siyasetinde Rus yanlısı çizgiyi savunan ve siyasette kendisine rakip olabilecek olan herkesi bir şekilde siyaset sahnesinden silmeyi başardı. Böylelikle kendisini, Rusya açısından tek seçenek haline getirdi. **2-** Rusyada da 2024te cumhurbaşkanlığı seçimleri olacak ve Putinin kamuoyu desteği zayıflıyor. Belarustaki protesto gösterilerinin başarıya ulaşması ve Lukaşenkonun devrilmesi, Putin yönetimi için son derece olumsuz bir örnek olur ve Rusyadaki Putin karşıtlarını cesaretlendirir. O nedenle Putin, Lukaşenkoyla bazı sürtüşmelerini bir tarafa bırakarak, ona bu süreçte destek olmak zorunda.

Protestolar, Lukaşenkoyu neden zora soktu?

9 Ağustos pazar günü seçim sonuçlarının ardından başlayan ve takip eden günlerde akşam saatlerinde düzenlenen gösteriler, büyük çoğunluğunu gençlerin oluşturduğu sokak

gösterileriydi ve aralarında, reşit olmayan çok kişi de vardı. Belarus güvenlik güçleri, bu sefer biraz zorlansa da, durumu kontrol altına almayı ve bunların üstesinden gelmeyi başardı. Ne var ki, Lukaşenkoyu zora sokan, bazı fabrikaların işçilerinin siyasi greve gitmesi oldu. Belarusta büyük işletmeler, devlete ait ve bu fabrikaların bazılarında, işçiler, Lukaşenkonun seçimleri yeniden düzenlemesi talebiyle, süresiz iş bırakma eylemine gitti. Gün geçtikçe greve katılanların sayısı artıyor. Lukaşenko, 1994'te işçilerin ve köylülerin desteğini alarak iktidara gelmişti ve hala işçiler, onun dayandığı başlıca kesimlerden birini oluşturuyor. Lukaşenko, sürekli gazetecilerle birlikte devlet fabrikalarını ziyaret etmeyi ve üretimin ne kadar iyi olduğunu duyurmayı, işçilerle birlikte görünmeyi severdi. Şimdi bu kesimin de bir bölümü, muhaliflerin tarafına geçti. Lukaşenkonun geride bıraktığımız hafta boyunca sürekli fabrika ziyaretleri yapması sebepsiz değildir. Bu eylemin ne kadar yayılacağı önümüzdeki günlerde belli olacak.

Lukaşenko, nerede yanlış yaptı?

Son haftalarda yaşananlara baktığımızda, Lukaşenkonun temel hatasının, toplumun değer yargılarının değiştiğini farkedememek olduğunu görüyoruz. Lukaşenko, 1994'te, Sovyetler Birliğinin dağılması sonrasında ekonomik açıdan perişan olmuş ve istikrar arayan seçmenlerin desteğiyle iktidara gelmişti. Geçen zamanda ortaya çıkan yeni nesil ise ekonomik istikrar ortamında yetiştiği için istikrar söylemini cazip bulmuyor ve değişim beklentisi içine giriyor (değişimin ne olduğu belli olmasa bile). Yine Lukaşenko, Belarusun kırsal kesiminin erkek egemen değer yargılarını yansıtıyor (son konuşmalarında bile işçilere sizinle erkek gibi konuşuyorum demişti. Konuşmasından, erkek adam ifadesi, eksik olmuyor). Bu söylemler, eski Sovyet ülkelerinin kırsal kesiminde beğeni toplayan söylemlerdi. Buna karşılık, ülkenin büyük şehirlerinde yetişen, Batılı ülkelere seyahat eden veya o ülkelerle bir şekilde iletişim halinde olan yeni nesil, bu söylemlere ve bu lider imajına sıcak bakmıyor.

Lukaşenkonun değer yargılarının değiştiğini nasıl gözden kaçırdığını gösteren en çarpıcı örnek, onun seçimlerden önce kadın cumhurbaşkanı adayı konusunda söylediği sözler oldu. Cumhurbaşkanlığı adaylarının açıklanmakta olduğu günlerde Lukaşenko, bizim ülkemizde kadın cumhurbaşkanı olamaz demişti fakat gördüğümüz üzere muhalif çevreler, bir ev hanımı olan Svetlana Tihanovskayanın çevresinde birleşti.

Lukaşenkonun bir diğer hatasının ise, kendisine bağlı kitle örgütleri kurmayı ihmal etmek olduğunu görüyoruz. Nitekim, seçmenin önemli bir kısmının da Lukaşenkoyu desteklemesine karşılık, bu kesimin mitingler için seferber edilemediğine, sokak gösterilerinin, mitinglerin hemen hemen tamamının muhalefet tarafından düzenlendiğine tanık olduk. Bu da, bütün halkın Lukaşenkoya karşı olduğu izleniminin oluşmasına neden oldu.

Belarus, Ukraynaya döner mi?

Belarusun güney komşusu olan ve halkının çoğunluğu Beyaz Ruslar gibi Doğu Slavlarına

mensup olan Ukrayna, ihtilallere ev sahipliği yapmış bir ülke. Ukraynanın 29 yıllık bağımsızlık tarihinde, iki tane Batı yanlısı ihtilal meydana geldi: 2004'teki turuncu devrim ve 2014'teki ihtilal. Bu nedenle, Belarustaki gelişmeler, akla Ukraynayı getiriyor. Ne var ki, iki ülke arasında bazı önemli farklar var. Bunlara kısaca bakarsak:

1- Ukraynaya baktığımızda, yüzölçümünün Belarusun neredeyse üç katı, nüfusunun ise dört katı fazla olduğunu görüyoruz. Diğer taraftan, Ukraynanın batı bölgelerinin Batı yanlısı, Ukrayna milliyetçisi ve Rus karşıtı olmasına karşılık, Güney ve Doğu Ukrayna illerinin, Rusya sempaticisi olduğunu görüyoruz. Son yıllarda Rusyayla olan kriz nedeniyle bu denge Batı yanlıları lehine olarak bozulmuş olsa da, ülke, genel olarak bu iki kutup arasında bir dengede bulunuyor ve ülkenin bir bölümünün desteğini alan lider, ülkenin diğer bölümünün tepkisini çekiyor. Belarusa baktığımız zamansa böyle bir kutuplaşmanın olmadığını görüyoruz. Evet, şehir merkezleri ve özellikle Grodno gibi batıdaki şehirler, Polonyanın etkisine daha açık ve oralarda gösteriler daha şiddetli devam ediyor. Ama, Ukraynadaki gibi bir bölgesel kutuplaşma, söz konusu değil. Bu sayede, bir liderin ülkeyi yönetmesi, çok daha kolay.

2- Belarıs halkı, genel olarak Ukraynalılara göre daha sabırlı ve istikrara daha düşkün.

3- İlk iki nedene bağlı olarak Ukraynada bir siyasetçinin uzun süre ülkeyi yönetebilmesi neredeyse imkansız. Ukraynanın 29 yıllık bağımsızlık tarihinde 6 cumhurbaşkanı iktidara geldi. Bunlardan sadece Leonid Kuçma iki dönem üst üste seçilebildi (1994-2004). Diğer cumhurbaşkanları, sadece bir dönem görev yapabildiler. Hatta Rusyaya yakın çizgideki Viktor Yanukoviç, ilk görev süresini bile tamamlayamadan 2014'teki ihtilalle ülkeden ayrılmak zorunda kaldı. Belarustaysa Lukaşenko, 26 yıldan beri ülkeyi yönetiyor.

4- Lukaşenko, 26 yıldır iktidarda olduğu için herşeye rağmen devleti yönetme tecrübesine sahip. Bu nedenle, Ukraynada 2004 ve 2014 ihtilallerinde devlet yöneticilerinin düştükleri tereddütlere Lukaşenkonun düşmediğini ve bu zamana kadar krizi bir şekilde idare edebildiğini görüyoruz.

5- Yukarıdaki nedenlere bağlı olarak Ukrayna, Batılı ülkelerin yaptırımlarına karşı çok daha kırılğan durumdaydı ve bu nedenle, ABD ve AB, 2004 ve 2014 siyasi krizleri sırasında Ukrayna yönetimine baskı uygulayınca bu, yöneticileri muhalefet liderleriyle uzlaşma masasına oturmak zorunda bırakıyordu. Belarısın ise Rusyayla ekonomik ilişkilerinin daha yoğun olması ve ülkede Rusya yanlısı-Batı yanlısı şeklinde bir bölgesel kutuplaşmanın olmaması, Lukaşenkonun Batılı ülkelerle yaşadığı krizleri daha kolay atlatmasını sağladı. ABD ve AB, 2006 seçimlerinden sonra da Belarıs yöneticilerini istenmeyen kişi ilan edip Belarusa yoğun yaptırımlar uygulamaya koymuştu ve 2010 seçimlerinden sonra bu yaptırımları yinelemişti fakat Belarıs yönetimi, bu yaptırımları atlatmayı başardı.

6- Ukraynada hem 2004 hem de 2014 ihtilallerinde, Batı yanlısı gruplar, başkent Kiev'in merkezindeki Bağımsızlık Meydanını ele geçirip buralarda çadırlar, kamplar kurmuştu ve Bağımsızlık Meydanı, her iki ihtilalin de merkezi olmuştu. Lukaşenko ise Ukrayna deneyimini de gördüğü için, Belarusta 9 Ağustos akşamı başlayan gösterilerde, göstericilerin herhangi bir sabit noktada yerleşmesine izin vermiyor. Böyle olunca, gösteriler başlayıp bittikten sonra, göstericiler evlerine dağılıyor. Bu da, bir süre sonra,

gösterilerin kanıksanıp katılımın düşmesine neden olabilir.

7- Tarih açısından baktığımızdaysa Belarusla Ukrayna arasında şöyle bir fark görüyoruz: Ukraynada da, 2014'te Rusyayla fiilen savaş haline girilmesinden önce Rusya karşıtı milliyetçi akımlar zayıf olsa da, ülkenin en batısındaki illerde, yani yerel düzeyde, Rusya karşıtı milliyetçi akımlar, güçlüydü. Öte yandan, Ukraynanın Sovyetler Birliğinin dağılmasından önceki dönemde bağımsızlık deneyimi, sınırlı da olsa vardı (1917-1920 yılları arasında Kiev ve çevresinde egemen olan Ukrayna Halk Cumhuriyeti, belli bir toplumsal desteği sahip olmuş, fakat daha sonra, köylülerin Sovyet kuvvetlerinin tarafını desteklemesinin de etkisiyle, bu devlet, Sovyet orduları tarafından ele geçirilmişti). Belarustaysa Rusya karşıtı akımlar Ukraynaya kıyaslandığında çok daha zayıf. Belarusun 1991den önce Rusyadan koptuğu ve bağımsız bir devlet olduğu dönem, neredeyse hiç yok: 1918 yılında, Birinci Dünya Savaşı devam ederken, bölgeyi ele geçiren Alman kuvvetlerinin desteğiyle Belarus Halk Cumhuriyeti diye bir yönetim kurulsa da, bu devleti Almanya bile tanımamış ve devletin toplumsal desteği çok zayıf olduğundan birkaç ay sonra, Alman kuvvetleri bölgeden çekilirken bu devlet de yıkılmışti. (Protestolarda göstericilerin kullandığı beyaz-kırmızı-beyaz renkli bayrak da, işte hem bu 1918de kurulup birkaç ay varlık gösteren Belarus Halk Cumhuriyetinin bayrağıydı hem de Belarusun 1991de bağımsız olmasından 1994te Lukaşenkonun cumhurbaşkanı olmasına kadar geçen sürede, Belarusun bayrağı idi. Lukaşenko, cumhurbaşkanı olduktan sonra Sovyet dönemi sembollerine dönmüş ve bu çerçevede, Belarusun bayrağını da değiştirmişti.) Günümüzde de, muhalifet liderlerinin Batı yanlısı olmasına karşılık, dış politika konusunu hemen hiç gündeme getirmediğini görüyoruz. Çünkü, toplumun önemli bir kısmının Rusyaya yakınlık duyduğunu ve Rusyayla bağları koparmak istemediğini biliyorlar.

8- Belarusun resmi dilinin Belarusça olmasına karşılık, kamusal alanda Rusça egemen. Halkın da büyük çoğunluğu, kendi gündelik hayatında Belarusça değil, Rusça konuşuyor. Gerek Cumhurbaşkanı Aleksandır Lukaşenko gerekse muhalefetin cumhurbaşkanı adayı Svetlana Tihanovskaya, konuşmalarını Rusça yapıyor. Ukraynada bir siyasi liderin □ hele de cumhurbaşkanının- bütün konuşmalarını Rusça yapması, büyük skandallara neden olurdu. Belarustaysa Rusya karşıtlarının desteklediği adayın bile Rusça konuşması, olağan karşılanıyor.

Ancak, önümüzdeki dönemin farklı bir sürece yol açma ihtimali var: Nasıl ki Ukrayna milliyetçiliği, 2004 ve 2014 ihtilallerinde güçlendiyse ve kiteselleştirse, aynı şekilde, bu protestoların devam etmesi, Rusya karşıtı Belarus milliyetçiliğinin kiteselleşmesine yol açabilir. Aynı şekilde, her ne kadar muhalefet taraftarlarının hepsi Rusya karşıtı değilse de, Rusya yönetiminin Lukaşenkodan yana tavır alması, siyasi krizin bir ihtilale dönüşmesi ve Lukaşenkonun iktidarı kaybetmesi halinde Rus karşıtlığı, toplumun geniş kesimlerine yayılabilir.

Belarusta güvenlik güçlerinin duruma hakim olduğunu gören muhalifler, güvenlik güçlerini kendi yanlarına çekmeye çalışıyor. Muhalefet karargahından son olarak yapılan açıklamada, güvenlik güçlerinin göstericilere müdahale etmekten vazgeçmesi karşılığında, muhalefetin iktidara gelmesinden sonra onlara ücretsiz konut vaadinde bulunmaları da, bu stratejinin en açık kanıtı. Gösterilerden bu yana birkaç polis memurunun kasklarını çöpe atıp mesleği bıraktıkları görüldü. Güvenlik güçlerinde böyle bir çözülme devam eder mi,

bunu da önümüzdeki günlerde göreceğiz.

Lukaşenkodan uzlaşma sinyali

Lukaşenko, muhalif eylemler karşısında geri adım atmadığını gösterse de toplumsal desteği yeniden sağlamak amacıyla yeni bir formül ortaya attı. Cumhurbaşkanı'nın ortaya koyduğu bu formüle göre, bir kurul oluşturularak yeni bir anayasa belirlenecek ve bu anayasa çerçevesinde Lukaşenko, yetkilerinin bir kısmından vazgeçecek. Bu anayasanın referandumla sunulması ve kabul edilmesi halindeyse, iki yıl kadar sonra, yeniden cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yapılması öngörülüyor. Yani, Lukaşenko, sokak gösterilerini ve yurtdışından seslenen muhalefet liderlerini muhatap almadığını açıklasa da, toplumsal uzlaşma için böyle bir adım attı. Bunun da kamuoyundan ne kadar destek göreceğini, önümüzdeki günler ortaya koyacak.

<http://soyledik.com/tr/makale/8102/belarusun-anatomisi--deniz-berktay.html>

Yazar hakkında :

Atıfta bulunmak için: BERKTAY, Deniz. 2026. "BELARUS'UN ANATOMİSİ - SÖYLEDİK.COM - 21.08.2020." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Blog No.2020 / 21. Ağustos 24. Erişim Haziran 09, 2026. <https://avimbulten.org/public/Blog/BELARUS-UN-ANATOMISI-SOYLEDIK-COM-21-08-2020>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır